

14.6.2004

1757/4/02

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihtööri Aila Linnakangas

**ASIANOSAISEN OIKEUS ASIAKIRJOIHIN VALMISTEILLA OLEVASSA
ASIASSA**

1
KANTELU

A pyysi kirje essään 17.7.2002 eduskunnan oikeusasiamiestä tutkimaan Kauniaisten kaupungin sosiaaliviranomaisten menettelyn - - - asiakirjojen saamista koskevassa asiassa.

- - -

3
RATKAISU

- - -

3.4
Asiakirjojen antaminen

A oli pyytänyt sosiaalisihtööri B:ltä 7.3.2001 osoittamassaan kirjeessä julkisuuslain sekä henkilötietolain nojalla huoltoselvitykseen liittyen jäljennökset kaikista hänen alaikäisiä lapsiaan koskevasta aineistosta.

Sosiaalisihtööri B oli 12.3.2001 päivätyssä kirjeessään ilmoittanut A:lle julkisuuslain 11 §:ään viitaten, että lausunto hovioikeudelle annetaan hänelle kokonaisuudessaan heti asian käsittelyn päätyttyä ja lausunnon valmistuttua.

A oli ilmoittanut 21.3.2001 tarkoitaneensa pyytää jäljennöksiä kaikesta sosiaali- ja terveyslautakunnan aineistosta.

Sosiaalisihtööri B:n 29.3.2001 tekemällä päätöksellä A:lle päätettiin lähettää julkisuuslain 11 §:n nojalla kaikki sosiaali- ja terveyslautakunnassa olevat asiakirjat lukuun ottamatta niitä asiakirjoja, jotka liittyivät hovioikeudelle annettavaan selvitykseen. Päätöksessä todettiin, että selvitys hovioikeudelle sekä sen liitteet lähetetään A:lle selvityksen valmistuttua 5.4.2001. Päätökseen oli liitetty oikaisuvaatimusohjeet Kauniaisten sosiaali- ja terveyslautakunnalle. Samalla A:lle lähetettiin luettelo sosiaali- ja terveyslautakunnan hallussa olevista asiakirjoista ajalta 1.5.1999-26.3.2001.

Sosiaalihuollon asiakkaan oikeus saada tieto asianosaisena ja oikeus saada tieto asiakasta itseään koskevasta asiakirjasta määräytyy sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, julkisuuslaki) mukaisesti. Asiakkaan oikeudesta tarkastaa häntä itseään koskevat sosiaalihuollon henkilörekisteriin talletetut tiedot säädetään puolestaan henkilötietolaissa (523/1999).

Henkilötietolaki

Tietosuojavaltuutettu on tutkinut A:n tekemät henkilötietolain vastaista menettelyä koskeneet väitteet. Tietosuojavaltuutettu totesi ratkaisussaan 11.5.2004 mm., että henkilötietolain tarkastusoikeuden nojalla on oikeus saada vain rekisteröityä itseään tai hänen huollossaan olevia lapsia koskevia tietoja. A:lla ei ollut henkilötietolain nojalla oikeutta saada tietoja äidin huollossa olleista lapsista. Henkilötietolaki ei edellytä myöskään tietojen antamista heti. Saadun selvityksen perusteella ei tietosuojavaltuutetun mukaan näyttänyt siltä, että sosiaali- ja terveyslautakunta olisi syyllistynyt jatkettuun tiedon salaamiseen tai muuhun henkilötietolain vastaiseen menettelyyn eikä asia antanut tietosuojavaltuutetun vastauksen mukaan aihetta toimenpiteisiin.

Minulla ei ole lisättävää tietosuojavaltuutetun vastaukseen henkilötietolain mukaisen menettelyn osalta.

Julkisuuslaki

Julkisuuslain mukaisen menettelyn osalta totean seuraavaa.

Julkisuuslain 37 §:n siirtymäsäännöksen (voimassa 31.12.2002 asti) mukaan tieto julkisesta asiakirjasta oli annettava mahdollisimman pian, viimeistään kuukauden kuluessa siitä kun vira nomainen oli saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Vuoden 2003 alusta voimassa olevan säännöksen mukaan asiakirjat on annettava kahden viikon kuluessa.

Sosiaalisihteeri B:n 29.3.2001 tekemällä päätöksellä A:lle annettiin siis julkisuuslain 11 §:n perusteella (asianosaisena) kaikki muut sosiaalilautakunnan hallussa olleet asiakirjat lukuunottamatta niitä, jotka koskivat Helsingin hovioikeudelle annettavaa, valmisteilla ollutta selvitystä.

Sosiaali- ja terveyslautakunnan selvityksen mukaan A:lle lähetettiin 5.4.2001 kyseinen hovioikeudelle annettu selvitys sekä sen liitteinä olleet lastentarhanopettajan 14.3.2001 ja perheneuvolan psykologin 2.4.2001 päivätyt lausunnot.

Asianosaisella on julkisuuslain 11 §:n mukaan oikeus pykälässä mainitun poikkeuksin saada asiaa käsittelevältä tai käsitelleeltä viranomaiselta tieto muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä, joka voi tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn. Mainitun pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan

asianosaisella ei ole kuitenkaan oikeutta esittelymuistioon, ratkaisuehdotukseen ja niihin verrattavaan muuhun asian valmistelua varten viranomaisen laatimaan asiakirjaan ennen kuin asian käsittely on kysymyksessä olevassa viranomaisessa päättynyt.

Viranomaisen asiakirjalla tarkoitetaan lain 5 §:n mukaan viranomaisen tai sen palveluksessa olevan laatimaa asiakirjaa. Viranomaisen asiakirjana ei kuitenkaan mainitun pykälän mukaan pidetä mm. viranomaisen palveluksessa olevan laatimia muistiinpanoja tai sellaisia luonnoksia, joita laatija ei ole vielä antanut esittelyä tai muuta asian käsittelyä varten.

Kysymyksessä olevat perheneuvolan psykologin ja päiväkodin lastentarhanopettajan allekirjoittamat lausunnot oli annettu sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen pyynnöstä lapsen huoltoon ym. koskevan selvityksen laatimista varten. Mielestäni lausunnot olivat julkisuuslain 5 §:ssä tarkoitettuja viranomaisen laatimia asiakirjoja eikä tuossa lainkohdassa tarkoitettuja muistiinpanoja tai luonnoksia. Lausunnot eivät mielestäni olleet myöskään julkisuuslain 11 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuja esittelymuistioita, ratkaisuehdotuksia tai näihin verrattavia valmisteluasiakirjoja.

A oli asianosainen vireillä olleessa lastensa huoltoon ym. koskeneessa asiassa ja hänellä oli oikeus asianosaisena saada tähän asiaan liittyvät asiakirjat.

Viranomaisen laatiman asiakirjan julkiseksi tulemisesta on säädetty julkisuuslain 6 §:ssä. Mainitun pykälän 1 momentin 8 kohdan mukaan päätös, lausunto, toimituskirja ja viranomaisen sopimusosapuolena tekemä ratkaisu sekä niiden käsittelyä varten viranomaisessa laaditut muistiot ja pöytäkirja sekä muut kuin 1-3 tai 5-7 kohdassa tarkoitettuja asiakirjat tulevat julkisiksi, kun päätös, lausunto, toimituskirja tai sopimus on allekirjoitettu tai sitä vastaavalla tavalla varmennettu.

Hallituksen esityksessä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (HE 30/1998 vp) todestaan lähtökohtana olevan ensinnäkin, että keskeneräinen asiakirja ei ole julkinen. Toisaalta hallituksen esityksessä todetaan, että monivaiheisen asian käsittelyssä syntyvien asiakirjojen julkisuus määräytyy pääsääntöisesti asiakirjakohtaisesti. Julkisuuslain 6 §:n 1 momentin 8 kohdassa tarkoitettuja viranomaisen päätökset, lausunnot ym. asiakirjat tulevat hallituksen esityksen mukaan julkisiksi, kun ne on allekirjoitettu tai vastaavalla tavalla varmennettu. Kaikki keskeneräisen asiaan liittyvät asiakirjat eivät siis ole ilman muuta ei-julkisia.

Hovioikeudelle annettu selvitys tuli asianosaisjulkiseksi lain 6 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaan sen jälkeen kun se oli allekirjoitettu 4.4.2001. Perheneuvolan psykologin ja päiväkodin lastentarhanopettajan allekirjoittamat lausunnot olivat kuitenkin mielestäni itsenäisiä asiakirjoja, vaikka ne liittyivätkin keskeneräiseen asiaan. Näkemykseni mukaan ne tulivat asianosaisjulkisiksi heti kun ne oli allekirjoitettu eikä niiden antamisesta voitu näin ollen kieltäytyä sosiaalisuhteiden B:n päätöksessä mainitulla perusteella.

Totean kuitenkin, että asia ei ole yksiselitteinen. Oikeuskirjallisuudessa on todettu (teoksessa Olli Mäenpää, Julkisuusperiaate, 2000, s. 76-77), että valmisteluasiakirjojen julkiseksituloa koskevat julkisuuslain säännökset ovat suhteellisen tulkinnanvaraisia ja valmisteluasiakirjojen julkiseksi tulemista koskeva sääntely on siten muodostunut varsin monimutkaiseksi ja osittain yksittäistapaukselliseksi. Tämän vuoksi ja kun lisäksi otetaan huomioon, että A:lle luovutettiin myös edellä todetut lausunnot julkisuuslain säännösten edellyttämässä määräajassa, tyydyn saattamaan käsitykseni julkisuuslain tulkinnasta ja A:n oikeudesta asiakirjoihin sosiaali- ja terveyslautakunnan sekä entisen sosiaalisihteerin, sosiaalipalvelupäällikkö B:n tietoon.

Sosiaali- ja terveyslautakunnan selvityksen mukaan A:lle annettiin siis 29.3.2001 ja 5.4.2001 kaikki sosiaalilautakunnan hallussa olevat asiakirjat.

A:n mukaan hänen sosiaali- ja terveyslautakunnalle toimittamansa kirjeet 1.6.2000 ja 14.7.2000 puuttuivat asiakirjalistasta.

Tietosuojavaltuutetun A:lle 11.5.2004 antamasta vastauksesta ilmenee, että sosiaalisihteerin B oli puhelinkeskustelussa tietosuojavaltuutetun toimiston ylitarkastajan kanssa todennut, ettei Kauniaisten sosiaali- ja terveyslautakunnalla ole mitään syytä olla antamatta A:lle kaikkia asiaa koskevia asiakirjoja. B oli toivonut A:n ottavan yhteyttä suoraan häneen ja yksilöivän asiakirjat, joita hän ei mielestään ollut saanut.

Edellä todetun perusteella asia ei anna minulle aihetta enempiin toimenpiteisiin.

- - -

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.4 esittämäni käsityksen asiakirjojen antamisesta sosiaali- ja terveyslautakunnan sekä entisen sosiaalisihteerin, sosiaalipalvelupäällikkö B:n tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen päätöksestäni sosiaali- ja terveyslautakunnalle.

Asia ei ole muilta osin antanut aihetta toimenpiteisiin.